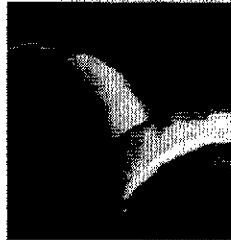
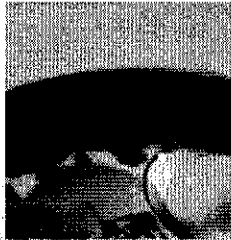

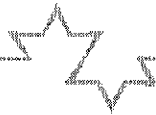
INSTITUTE
FOR
JEWISH
CONTINUITY

OPPORTUNITIES FOR LIFE-LONG LEARNING

7504 SEVEN MILE LANE · BALTIMORE, MD 21208

410-415-3755 · INFO@GOIJC.ORG · WWW.GOIJC.ORG

***Contemporary Halacha:
Applications and Implications of Jewish Law***

Birchos HaTorah: Orach Chaim Siman 48

Rabbi Shmuel Silber

January 9, 2013

THIS COURSE IS DEDICATED IN MEMORY OF:

אסתר חנה ז"ל בת צבי ופרומה עלקא פייגא בת מאיר ופשא לאה ז"ל נח בן אברהם ופייגא ז"ל
MAY THEIR SOULS BE BOUND IN THE EVERLASTING BOND OF LIFE תהא נשמתם צרורות בצרור החיים

באר הגולה
צ שם ק אגור בשם
מדר"י מליץ

לחזור ולברך בשילה לבית הפנסת. * המשכים (ל) קדם אור היום * מברך כל סדר הברכות חוץ מברכת הנותן לשכוי (ג) [ה] (לא) בינה (לב) ופרשת התמיד (עז) לעיל סימן א' סעיף ו' ש'מתין מלאמרה עד שיאור היום. הגה ולכתחלה יטל ידי קדם שיברך ללמד. ואם לא היה לו מים יכול (לג) ללמד ולברך בלא נטילה כמו בשאר ברכות שמברך קדם נטילה כדלעיל סימן מ"ו (אגור): יד * נשים (לד) מברכות ברכת (ו) התורה:

מח אומרים פרשת התמיד, ופסוקי קרבן שבת אומרים אצל פרשת התמיד. ובו סעיף א':

הגה *אומרים פרשת (א) [א] (א) התמיד, ויש אומרים סדר המצרכה *ורבון העולמים אתה צויתנו וכו', ואם אי אפשר לאמרו

שערי תשובה

מלתא שאם היה נדעמו רק לפטר למדו זה עד שצת שנה שנית שישא שצריך לחזור ולברך כששם שנית מה שאין בו בסמא אף על פי שדעמו לחור ולישן מכל מקום כדי שלא להרבות בברכות דעמו לפטר כל היום לכו אין צריך לחזור ולברך: [ה] בינה. עין באר היטב. וצ"ע מן אברהם שרמו לדברי החר, רוצה לומר, דאיתא שם דכד קרא גברא קריכו כו'. ובשלימי צבור קמב, ודלדון אם לא שמע מברו, ובאור רצה לומר, שצ"ע ד"י הגבר היו יודעין שהוא נזנות לילה, עין שם. וצ"ע במחורין ברכה בשם פ"דס לרש"י קמב יד וכן קמב הא"י ו"ל וכן נהגו לברך ברכת הנותן לשכוי באשפתת כו', עין שם.

[א] התמיד. עין באר היטב. וצ"ע מן אברהם שכתב, פרשת התקנות יאמר בעמידה כו', ובבבא שור קמב. דאין צריך לעמוד אפילו בפרשת התמיד שהביא הפגן אברהם מעלת התמיד, ומעולם לא ראיתי סאן דחש לה וכן קמב פאליה וכו', ובמחורין ברכה קמב שרידים בתורה לא חשו לה, וכן העלה מור וקציעה וכתב שצ"ע להגאון אביו ו"ל שאמרו מלשון. ובשלימי צבור קמב לזכרים פן מדברי הא"י ו"ל גבי פסוק ה' מלה. וצ"ע שם בבבא שור שכתב, מה שאמר קאלו הקרבתי קאי אבגלים שנתן לטון ואם פן אין צריך לעמוד, ובפרי מגדים קמב ומכל מקום בפרשת התמיד ראוי לעמוד שקורין צבור קמב קול. ומה שכתב באור ורדע שיקרא בבית הנקנס דגמת העבודה, גם פן אין לחש לה, אך הואיל ונקס משפה דר' ברוספאדי לשון בקמי כנסיות כו' טוב לצשות בו. וצ"ע לקמן מה שכתב על דברי תורה וקמה קנה, וצ"ע שם שכתב: מה שכתב בסדורים קאלו הקרבתי או קאלו הקרבנו אינו נכון, כי הקרבתי בפרשת חסאת אבגלים קאי מה שאין בו בתמיד אין יחיד מקרי בגלים, ובבבא שור קמב קרב כו' וזה נכון, עין שם, ומשום נא לא אריא ובראורינו בתענית שלקח תקנו מעמדות לפי שאין קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גבו לפיכך תקנו כו', והנהגה, לפי שכל אדם מוציא אל ידו חלק בתמיד צבור שנקחין בתיבת הלשכה וכו' לה קאלו הם נתנו לכפון בעצם קרבן התמיד, ואם פן קשאמר יהי רצון בפרשת התמיד גבי שיד לומר קאלו הקרבנו או הקרבתי והנהגה, על ידי הפסוק שהיא שלוחא דידן ודוקא. ומה שכתב

באר היטב
אם נעור כל הלילה, כשפאיר היום צריך לברך, שלא היה דעתו לפטר רק ליום א'. מן אברהם: (ג) בינה. ובכתבים ובחיר איתא שייכול לומר הנותן לשכוי בינה מיד אחר תפלות. וכתב הפגן אברהם ונראה לי דוקא אם שמע קול תרנגול, ומכל מקום טוב לחזור ולכתחלה. וכתב עלת תמיד ובריעבד יצא, ואין צריך לחזור ולברך ביום: (ז) התורה. והא תיבת ללמד דינין שלחן, ועוד דתיבת לומר פרשת התקנות כמו שתיבת בתפלה אם פן קאי הברכה על זה, בית יוסף:

(ח) התמיד. מעשה, דמאן דקרבנות שהנה בעמידה, וצ"ע לעיל סימן א' סעיף קטן כו', ובבבא שור קמב. דאין צריך לעמוד אפילו בפרשת התמיד שהביא הפגן אברהם מעלת התמיד, ומעולם לא ראיתי סאן דחש לה וכן קמב פאליה וכו', ובמחורין ברכה קמב שרידים בתורה לא חשו לה, וכן העלה מור וקציעה וכתב שצ"ע להגאון אביו ו"ל שאמרו מלשון. ובשלימי צבור קמב לזכרים פן מדברי הא"י ו"ל גבי פסוק ה' מלה. וצ"ע שם בבבא שור שכתב, מה שאמר קאלו הקרבתי קאי אבגלים שנתן לטון ואם פן אין צריך לעמוד, ובפרי מגדים קמב ומכל מקום בפרשת התמיד ראוי לעמוד שקורין צבור קמב קול. ומה שכתב באור ורדע שיקרא בבית הנקנס דגמת העבודה, גם פן אין לחש לה, אך הואיל ונקס משפה דר' ברוספאדי לשון בקמי כנסיות כו' טוב לצשות בו. וצ"ע לקמן מה שכתב על דברי תורה וקמה קנה, וצ"ע שם שכתב: מה שכתב בסדורים קאלו הקרבתי או קאלו הקרבנו אינו נכון, כי הקרבתי בפרשת חסאת אבגלים קאי מה שאין בו בתמיד אין יחיד מקרי בגלים, ובבבא שור קמב קרב כו' וזה נכון, עין שם, ומשום נא לא אריא ובראורינו בתענית שלקח תקנו מעמדות לפי שאין קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גבו לפיכך תקנו כו', והנהגה, לפי שכל אדם מוציא אל ידו חלק בתמיד צבור שנקחין בתיבת הלשכה וכו' לה קאלו הם נתנו לכפון בעצם קרבן התמיד, ואם פן קשאמר יהי רצון בפרשת התמיד גבי שיד לומר קאלו הקרבנו או הקרבתי והנהגה, על ידי הפסוק שהיא שלוחא דידן ודוקא. ומה שכתב

באור הלכה

רק עד שיקום משנה בבקר וזהו קאמר דאינו פן, אבל פשוט דגם הוא מודה דשנת קבע אפילו בתחלת הלילה וכו' נחלק, וכדמשמע גם מלשון הבית יוסף בסוף דבור הפתח וכתב עוד האגור, עין שם. ועוד, לא שברקינו כל הני פשיטותא דהרבה גדולים שפוסקין דצריך לחזור ולברך משום ספקא דפרי מגדים, דהלא הבית יוסף בעצמו והפרי תוס והג"א ואלהי רבה מברכיין אפילו בשנת קבע ביום לחור ולברך, ויהי דשם אנו מתמירין כדעת יחידא, על כל פנים בשנת קבע בלילה שאמר זה בודאי יש לברך: * המשכים קדם אור היום וכו'. עין במשנה בירורו בסעיף קטן ל. ובריעבד אם ברור גם ברכת אלהי נשמה והמצבייר שנה קראי כפעם הראשון, דעת הפרי תוס דחזור ומברך אלו השתי ברכות כששם פעם שנית משעתו, והפסיק עמו התיי אדם לענין ברכת המצבייר שנה, ומשערי תשובה בסיון ו' משמע דלא יחור וברך וכן משמע מצד החיים, וספק ברכות להג"א. ואם תקשה עליו שנה, לכלי גלקא אין לו לחור ולברך אותם ופרי תוס בסיון מ"ו: * מברך כל סדר הברכות חוץ וכו'. עין במשנה בירורו בנה שכתבתי והתאחרונים וכו', והנה, הפגן אברהם בשם החר והג"א והפרי תוס והתיי אדם, ומה שכתבתי פן יש אומרים וכו', והא מברך התיי אדם, ובשערי תשובה איתא דיש מקללי בנה גם פן, ולפי הפאר היטב ומה דהתיי אדם יש להחמיר לכתחלה אפילו בשמע קול תרנגול, ולא רציתי לסתם כמותם משום דהפרי תוס והג"א עבדו צבדא להתיי, כמו שכתב בפרי תוס ובבבא שור קמב, וביתר, שפדברי הפרי מגדים משמע דקדם שפאיר היום קמב לברך אם לא שמע קול תרנגול, ודוקא בלאמרו תפלות צריכין לשמיעת קול תרנגול. אך דברי התיי אדם לכאורה סתורים מדברי הפגן אברהם משה פסיק לסוף סעיף קטן י"ג, ומכל מקום טוב להזהר לכתחלה, ומה גובע דברי תורה החיים, אמנם פד נצנן היטב נראה שהיא מפרש דברי הפגן אברהם כפשוטה, דמה שכתב הפגן אברהם עין סימן מ"ו סעיף ח רוצה לומר, דשם קמב רמ"א אפילו בלא שמע קול תרנגול, רבנות הגמרא על מהנהג של עולם, ואם פן אפשר לומר רבנות החר גם פן מה שאמר פד קרא גברא וכו' קצין של עולם, ואלו סיס הפגן אברהם, ומכל מקום טוב להזהר לכתחלה, רוצה לומר, להחמיר בדלא שמע קול תרנגול, ודוקא אפילו לכתחלה: * נשים וכו'. והא, דהא תיבות ללמד הדינים שלחן, ועוד דתיבת לומר פרשת התקנות כמו שתיבת בתפלה אם פן קאי הברכה על זה, בית יוסף מן אברהם. ולפי זה השעם יכולה להוציא בברכת התורה את האיש, וכן כתב הפרי מגדים והג"א בראורו וחלק על זה השעם, עין שם, וריצא מכל מצות עשה שהיון גרמא דקמא לן דיכולות לברך עליהן, וכדלעיל בסיון י"ו סעיף ב עין שם, ולפי זה אין יכולות להוציא את האיש. וקטן שהגיע לחנוך בודאי אינו יכול להוציא את הגדול בברכת התורה, לפי מה שסוברים הרבה פוסקים דברכת התורה, וכן כתב הפרי מגדים:

ישן שנת קבע קדם אור היום דהמברך לא הפסיד: (ל) קדם אור היום. ואפילו במשכים אחר תפלות לילה לא יחיה ענין דעמו לחור ולישן עוד אחר כך שנת קבע, אפילו הכי יוכל לברך כל אלו הברכות ושבו לא יצטרך לברך אותם כשיקום בבקר, (כו) לברך ברכת אלתי נשמה יאמר בלי תתימה והמצבייר שנה יאמר בלי תפירת השם, ואחר כך כשיקום בבקר יאמר אותן בהתקנת שם ומלכות פראוי. וצ"ע בבבא שור קמב: (לא) בינה. והתאחרונים הסכימו שגם ברכה זו יכול לברך אפילו קדם שפאיר היום, אך יש אומרים שלכתחלה יש להזהר שלא לברך אותה קדם שפאיר היום, אם לא ששמע קול תרנגול, ובריעבד יצא אפילו לא שמע קול תרנגול. ודוקא שיברך אותה מחצות לילה ואילך, אבל קדם תפלות אפילו בריעבד לחור וברך, ואפילו (כו) אם שמע קול תרנגול. וצ"ע בבבא שור קמב: (לב) ופרשת התמיד. וכל משניות התקנות שאחריה, כי הם במקום התקנות ואין התקנות אלא ביום: (לג) ללמד ולברך. ויפסד ידיו בכל מיד דמנסי: יד (לד) מברכות. השעם עין בבבא שור קמב:

א (א) התמיד. והיא במקום הקרבת קרבן התמיד, שפן קבלו חז"ל שזמון שאין בית המקדש קיים ואין יכולין להקריב קרבנות, מי שעוסק בהן ובפרשיותיהן מעלה עליו הפתור קאלו הקריבום, ולכך יש אומרים גם פן סדר המצרכה משעם זה, והוא מה שנתפושט מהנהגה בזמננו לומר בכל יום אפי' הוי מסדר וכו'. ונראה לי פשוט, דמי שיוצא ספר מצוה ללמד בגמרא פרוש המימרא הוי, וכן מה שאנו אומרים בכל יום עניני עשית הקטרת, כדי שיקבין מה שהוא אומר, ובהו תחשב לו האמירה במקום ההקטרה, וכן כתבו הספרים, דמה שאמר הגמרא כל העוסק בפרשת עולה וכו', הנהגה שהיא מתעסק להכין עניניה, לא אמירת התבות לברך. כתב הפגן אברהם, פרשת התקנות יאמר בעמידה, דגמת התקנות שהיה בעמידה. וצ"ע בשערי תשובה בשם כמה אחרונים שחולקין על זה, ובפרי מגדים

שער הציזון (כו) מן אברהם בסוף סימן ו' ונדד התיי: (כו) ונדד התיי:

ביצחק יקרא סי' מ"ה ואמרים. עין בהערת ל"א ל"טע' ה' ל"טע' י"ו ול"טע' ט'. ורבון. בשבת אין ראוי לאמרו, ועין בסי' א' במשנב' ס"ק י"ז, ובסי' רפ"ח סעי' ו' ובהערה שם.

(ב) בצבור יכול לאמרו בביתו (ג) ולחזור פרשת התמיד לבד עם הצבור (ד) ויכון בפעם השנייה בקורא בתורה (טור). ונהגו המדקדקים (ו) להתנועע בשעה שקורין בתורה, דגמת התורה שנתנה ברשת, וכן (ה) בשעה שמתפללים על שם קל עצמתי תאמרנה יי מי כמוך (אבותך): א בלשבת [ב] אומרים אצל פרשת התמיד פסוקי מוסף דשבת, אבל לא בראש חדש ויום טוב מפני שקורין בתורה במסוקי מוסף. הגה ויש אומרים שמוזכרין גם מוסף ראש חדש, וכן נוהגין (ו) כדי לפרסם שהוא ראש חדש, וכן הוא לקמן סימן תכ"א (טור):

באר הגולה
א טור ב כל בו

מט שיכול לומר קריאת שמע בעל פה. ובו סעיף אחר:

א אף על גב דקיימא לן (א) דברים שבכתב (ב) אי אתה רשאי (ג) לאמרום על פה, כל דבר שרגיל (ד) ושגור בפי (ה) [א] הכל * כגון קריאת שמע וברכת כהנים (ו) ופרשת התמיד וכיוצא בהן (ז) מתר:

א גשין ס' תמורה י"ד
תוספות שם הפדרכי
שם בגשין

באר היטב

י"ב ויחזור לאמרה בצבור עם הש"ח פי קרבן תמיד נקראת בצבור, ודרך חכמה: (כ) להתנועע. הינו, בפסוקי דזמרה, אבל בתפלה אין להתנועע, מנחה עזריה סימן קי"ג. וכנסת הגדולה הביא שקצת פרושים נוהגים להתנועע בנחת פתימות הנרכות בלבד לקים מפני שמי נחת הוא. ובמהרי"ל כתב שהיה מתנועע בתפלה מלפניו לאתרו ומהאחריו לפניו, עין שם. ויברכי משוה כתב שהרמב"ט נתן טעם על דרך התפלה להתנועע בתפלה. וכתב המגן אברהם דעבד כמו עבד ודעבד כמו עבד ובלבד שיכוון: (ה) הכל. אבל אם לא שגור בפי הכל אף על גב ששגור בפי אסור. העלת תמיד

שערי תשובה
בבאר היטב בשם דרך חכמה שיחזר לאמרה בצבור עם הש"ח פי קרבן תמיד נקראת בצבור צריך עיון, וראשו הצבור עומדים בשעת הקריאה, רק אנשי מעמד, וכן שקל אחר אומר לצמוז יחי רצון כאלו קרב בו אין שכיבת בצבור בזה קלל. ומה שקבת הרמ"א ולחזור פרשת התמיד לבד עם הצבור וכן כו', לא חייבא הוא, רק פנינת הדברים מבאר בשור שקבת שראוי לקל אחר לומר רבון כו', ואם אין יכול לאמרו מפני שהוא עם הצבור טוב הוא שיקרא פרשת התמיד לבדו יאמר אותו ואין לחש אם יקרא שנית עם הצבור, ולחזקתא דמלתא יכון שהוא בקורא בתורה, עד כאן לשונו, ורוצה לומר שלפי שדוקים היה שקבל הצבור אמרו הכל יחד בקול רם, אם כן כשיאמר אותו לבדו אין יצטרך לשמקל בגניע לפרשת התמיד עם הצבור ואין זה נכון, וכן צריך לאמרה בצבור וקרא, שיהי כתב שאף שיאמר שנית בצבור יאמר בקורא בתורה, ואם כן אינו עולה לו האמירה בצבור דגמת קרבן קלל: [ב] אומרים פסוקי מוסף, ודעת האר"י ו"ל שלא לומר פסוקי מוסף אחר פרשת התמיד, ומכל שכן פסוקי ראש חדש. ועין בשלמי צבור קצת דקדוקי תבות בסדר פסוקי הקטרת, יש לומר אתה הוא ה' אלוקינו, על פי תורתו של האר"י, וצריך לומר הנהי' בחשך קמין, ועין פנינת הגדולה בשם הרדב"ו, פתחין למקשת ולא יסחוורין בראי, אף כפת הדין ואין לומר כפפת במ"ם כי היא אותיות קתף כו', וצריך לומר לא שיהא ולא שהיא, כן כתב האר"י ו"ל, כדי לשפות בה את הצפורן כן צריך לומר ולא לשפות כמו שקתוב בפסוקים, וצריך לומר זה הפקל אם כפפתה כשירה להצאין ואם חסר אחד כו', כן כתב מהר"י קרוי ו"ל. אפי' הוה מסדר כו', כתב הרב ו"ל שאין צריך לומר בכל אחת מקדמת, רק הקטרת לאיברים עד דוכין שאן צריך לומר ויזכירין קודמין כו', אפי' ככתב יאמר כל ב' תבות יחד ויסקי ויאמר גלות ימיך, וכן על דרך זה השאר, על דרך בשיטה יבסח פניו כו' ובשיטה כנסת הגדולה סימן י"א כתב דיש נוהגים לצמד ששואמרים אפי' בבת. ומה שאין אומרים אחר הקטרת כאלו הקטרת כתב בית דוד השעם לפי שאמרנו אם חסר כו', ויש לחש שקמ חסרנו כו', ועין לשמן סימן קל"ב ויבטנו אברהם קעדי קס"ה. ויברכי יוסף כתב בשם מהר"ם דילגאנו דמה שואמרים מתנה שישנה בית המקדש יש להקצין ולומר שנתנה בית המקדש, כי הכית יתה מעשה יד יוצר מקדש ה' בוננו ידיו יתברו, וכן יש לומר קדם איווה מוקמן ואמר תפלת יי, עין שם, ואינו נכרח. ועין בתוספות יום טוב פרק תמישי דפישור בשם הירושלמי, ונגם במלת שישנה גם כן אפשר לפרש שבדי' שמים נאמר, ועין שם שקתוב לה' כו' שהוא בדברי תמים, ובתהלים נכל קצות בפסוקים, אמת כפה שקתוב את ארץ כנענו, הוב' שקתוב אליהם אלהי ישראל ואינו כן בדברי תמים, ומה שאנו אומרים הוא מדברי תמים. צריך להפסיק קצת בין במים ובין ארדיים כי טעם טענות מות במים וסוף במים במלת ארדיים, כי מלת ארדיים לא קאי על במים אלא על המצרים, כמו שקתוב, בא ארדיו זה המצרי וכו' מארדיים אלו המצרים דכתיב צללו כו', וכן פירשו: צללו ארדיים בעופרת במים. עין שם, אף על גב דארדיים שרד נמי על המים מכל מקום כיון דמתפרש נמי על המצרים יש להפסיק קצת שלא לומר בנשיקה אחת.

[א] הכל. עין באר היטב. ועין שם בנות יאיר דתהלים שהוא לעורר רחמים תי לה תפלה ויש

משנה ברורה

כתב דמכל מקום בפרשת התמיד ראוי לצמד, שקורין בצבור בקול רם. גם מה שכתב בבאר היטב בשם דרך חכמה שיחזר לומר פרשת התמיד בצבור עם הש"ח, עין בשערי תשובה שהשיג על זה. כתב הפרי מגדים, מה שקתוב בסדריים בנסח הנהי רצון כאלו הקרבנו קרבן התמיד, ויש גורסין הקרבתי, אינו נכון, כי הקרבתי בפרשת חסאת אבצלים קאי, מה שאין כן בתמיד אין יחיד מקרי בעלים. ובטור הגרסא כאלו קרב התמיד בקול רם. גם מה שכתב בצבור. שירקם באותו מקום לומר רק פרשת התמיד לבד בצבור: (ג) ולחזור. שמתנהגים היה מקדש לומר הכל ביחד בקול רם, ואם כן לא יכול לשתק בעת שיאמרו בצבור, דיהיה נכבד מלתא: (ד) ויכון. עין בטור שהוא רק לחזקתא דמלתא, שלא יהיה נראה כאלו מקריב שני תמידים: (ה) בשעה שמתפללים. ויש (א) פוסקים שחולקין על זה ואומרים דבתפלה אין להתנועע, ורק בפסוקי דזמרה וברכת קריאת שמע ולמוד התורה אפלו שבעל פה המתנהג להתנועע. וכתב המגן אברהם, דעבד כמו עבד ודעבד כמו עבד, והכל לפי (ב) מה שהוא אדם, אם כיון היטב על ידי תנועה ותנועה, ואם לא יעמד קר, ובלבד שיכוון לבו. וקצת מתנועעים תנועה משבשת, שהגוף עומד על צמדו רק בראש הופך פעם לזמין ופעם לשמאל ודרך גאוה, (ג) אין לעשות כן: א (ו) כדי לפרסם. אבל יום טוב (ו) אין צריכין לפרסם, שכבר הוא מפרסם מאתמול, אבל שבת, אף על פי שהוא מפרסם אותה בשחרית, שיהי אין יכולין לקרותה בתורה מפני שאין בה אלא שני פסוקים, כמו שיתבאר בסימן רפ"ג:

באור הלכה

* כגון קריאת שמע וכו'. ולענין אמירת הלל, משמע בתוספות ושיגים דיוקא גם כן שיש להקל, עין שם, השעם אבל כל זה אם רגיל בפי היטב שלא יבא לשעות בו, כי בכל יבא לשעות באמירת לא לנו לקאפטייל קליה, ולא יבא יד הלל ונגם ברכותו יהיה לבטלה:

בפרשת חסאת אבצלים קאי, מה שאין כן בתמיד אין יחיד מקרי בעלים. ובטור הגרסא כאלו קרב התמיד במוצרו וכו', וזה נכון, ובשערי תשובה מלישב גם הגרסא שלנו: (ב) בצבור. שירקם באותו מקום לומר רק פרשת התמיד לבד בצבור: (ג) ולחזור. שמתנהגים היה מקדש לומר הכל ביחד בקול רם, ואם כן לא יכול לשתק בעת שיאמרו בצבור, דיהיה נכבד מלתא: (ד) ויכון. עין בטור שהוא רק לחזקתא דמלתא, שלא יהיה נראה כאלו מקריב שני תמידים: (ה) בשעה שמתפללים. ויש (א) פוסקים שחולקין על זה ואומרים דבתפלה אין להתנועע, ורק בפסוקי דזמרה וברכת קריאת שמע ולמוד התורה אפלו שבעל פה המתנהג להתנועע. וכתב המגן אברהם, דעבד כמו עבד ודעבד כמו עבד, והכל לפי (ב) מה שהוא אדם, אם כיון היטב על ידי תנועה ותנועה, ואם לא יעמד קר, ובלבד שיכוון לבו. וקצת מתנועעים תנועה משבשת, שהגוף עומד על צמדו רק בראש הופך פעם לזמין ופעם לשמאל ודרך גאוה, (ג) אין לעשות כן: א (ו) כדי לפרסם. אבל יום טוב (ו) אין צריכין לפרסם, שכבר הוא מפרסם מאתמול, אבל שבת, אף על פי שהוא מפרסם אותה בשחרית, שיהי אין יכולין לקרותה בתורה מפני שאין בה אלא שני פסוקים, כמו שיתבאר בסימן רפ"ג:

א (א) דברים שבכתב. סימא (א) מתר לקרות בעל פה, משום עת לעשות לך יהוה תורתך. והוא הדין אם הוא בבית האסורים ואין יכול להשיג שם חמט: (ב) אי אתה כתב הרדב"ו, חלק א סימן קל"ה, לקרות הפרשה בעל פה בשעה שש"ח קורא אני נודה, אבל איני מוחה לאחרים, משום דיש פוסקים תרבה שפוכרים דהאסור הוא ודקאם אם מוציא בזה לאחרים יד חובתו, וכן כתב בעצרת וקנים ובאר הגר"א: (ג) לאמרום בעל פה. מי שחורש ברבים בתרבה פוסקים שפותרה וקשה לו לחפש בכל שעה בחמש מפני כבוד הצבור, אפשר שיש להקל. עין ביוקא (דף ע') בתוספות ושיגים דפבר המתחיל ובעשור, בתרוץ ראשון ובתרוץ בתרא, ובבאור הגר"א הסכים לדינא לתרוץ בתרא: (ד) ושגור. אבל אם אינו שגור בפי הכל (ב) אף על גב ששגור בפי אסור: (ה) כגון קריאת שמע. וכן (ג) פסוקי דזמרה: (ו) ופרשת התמיד. כתב המגן אברהם, המעין בבית יוסף יראה שיש דעות שונות בטעם התר אמירת אלו הדברים בעל פה, לכן יש לחזור שלא לומר שום דבר בעל פה כי אם מה שנוהג פה בשלחן ערוך. ובתשובת חת יאיר מתיר לומר כל ספר תהלים בעל פה, דכיון שהוא לעורר רחמי ד' תי לה בתפלה, ונראה לי שיש לסמוך עליו, דבלאו הכי דעת העצרת וקנים והגר"א הפוסקים דוקא להוציא רבים ידי חובתן אסור: (ז) מתר. ובמוציא אחרים באמירתו את הכתובים, מצד המגן אברהם שער הציזן (א) עין פנו אברהם אלהי ויטא ובאר היטב: (ב) פרי הגרסא: (ג) אלהי ויטא: (ד) לבוש: (א) ארונים: (ב) פנו אברהם: (ג) טור:

ביצחק יקרא סימן מה ס"ק א: בצבור. יש סוכרים דגם כחיד ראי לעמד.

ב טעם למה אומרים משנת איזהו מקומן. ובו סעיף אחד:

באר הגולה
א קטור רב עמק
ב קדושין ל' וס'
תוספות

א (א) א"קבעו לשנות אחר פ"רשת התמיד פ"ק (ב) איזהו מקומן ובריתא דר' ישמעאל בכדי שיזכה כל אדם ללמוד בכל יום מקרא (ג) [א] משנה וגמרא, דבריתא דר' ישמעאל הוי במקום גמרא, (ב) שהמדרש בגמרא:

נא דיני תפלה מן ברוך שאמר עד ישתבח. ובו ט' סעיפים:

א הרי"ף והרא"ש פ"ק
ה דברכות ב טור
ג תוספות בברכות מ"ה
בשם ר"ח ובה"ג
והרא"ש

א אומרים (ה) (א) ברוך שאמר קדם פסוקי דזמרה וישתבח לאחריהם: ב (ב) *אם סיים *ברוך שאמר קדם פסוקים (ג) [א] (ג) *התנו, *עונה (ד) אחריו אמר: ג יאחר ישתבח יכול לענות אמן אחר

שערי תשובה

באר היטב

כתב דאפילו לדושיא אחרים מתר לאמר בעל פה אם הוא שגור, אכל הב"ח כתב דלדושיא אחרים דברי הכל אפילו שגור בפיו אינו רשאי לאמר על פה, עין מגן אברקם. יש להזהר שלא לומר שום דבר בעל פה כי אם מה שזוכר פה בשלחן ערוך, מגן אברקם. ובתשובת חזו"ן יאיר סימן קע"ח ממיר לומר תהלים בעל פה, עין שם. איתא בתוספות מסכת נבא קפא: סימא מתר לקרות בעל פה משום עת לעשות לה' הפרו תורתך. לקרות הפרשה בעל פה בשעה שש"ץ קורא אגני גזר אכל איני מוחזק לאחריהם. רדב"ו חלק א סימן קל"ה, עין פקטת הגדולה:

לסוף על מה שקתבו תלמידי רבנו יונה בברכות, אכל פסוקי מצעדות אסור לאמרם בעל פה אפילו אם הם שגורים בפיו, עין שם. ובש"מ צבור כתב דלפי מה שפטר החזו"ן יאיר לומר תהלים בעל פה כל שבן פסוקי זמרה שרגילין בהם תמיד, עין שם. וגם "ל דכיון שקבעו חובה תר לה כתפלה, ועין בברכי יוסף בשם פקטת הגדולה דבתרגום לא שיהי זה ואדרבה בימיהם היו מקפידין שלא לקרות תרגום בכתב אי לא משום עת לעשות, ועין בסוף מגלה פ"ק השולח ע"מ ובתוספות ריש ב"ק וקשה דוקמי ובש"מ הר"ש בן הרשב"ץ סימן רע"ו. ובמחזיקי ברכה הביא עוד מהמנהגים פ"רש"י ור"א. ועין בתשובת מהראנ"ח ח"ב סימן ע"ג. ומהר"ח ק"ח: כתב: מורי ולה"ה תמיד היה קורא התפלה בתוך הסודר ולא על פה, וגם היה אומר כל דבר שבמקרא בפסוקים של אותו פרשה, וכן משנה, ואפילו סדר התפלה דמקובל בגון הזמירות וכו' וצ"ל לא תרים קולו לקראת הנקבה לפני יתרו, וזאת היום השבת היה מרים קולו יותר מעט מפני כבוד שבת, עין שם: [א] משנה, עין באר היטב, ועין ביד אפרים מה שקתב בבאר היטב פ"ק אברקם ק"ה: [א] התנו, עין באר היטב שקתב שברך אחריו חולק, ובברכי יוסף הפסוקים להפגן אברקם,

אכל אם אומר המשנה ואינו מבין אינו נקרא למד, לכן צריכין ללמד הפרוש. וכתב של"ה, (א) ברוך שאמר. מצמד אפילו בחידי, תולעת יעקב ב"ח. ושבח זה תקנהו אנשי הנטת הגדולה על ידי שתקא דנפל מן שמיא ומצאווה כתוב בו, ויש בו פ"ז תבות, טור בשם ספר היקלות. על כן אין לגרע ולא להוסיף מפ"ז תבות, נגיד ומצווה, משנת חסידים דף ס"ג ע"א. ואוחז ב' יצירת בשלית שלפניו בשעת אמירת ברוך שאמר ספר קנינות. פשה עמו בסגול, בתשובות בחיר"ק: (ב) התנו, אכל אם סיים עם התנו בבת אהרן לא יצנה אמן, דהיי עונה משנה ברורה

באר הלכה

* אם סיים. עין במשנה ברורה פ"ה שכתבנו אם לא סיים וכו', כן משמע מפשטא דלשונא וכן משמע בבית יוסף. ועין בפרי מגדים דמשמע מדבריו דלפי מה שפסקו הפגן אברקם בסעיף קטן ג דמתר לענות אמן באמצע ברכת ברוך שאמר, הוא הדין דמתר לענות אמן זה. ולעניות דעתי לא נהירא לל, דלענין אמן זה משה בפשה, אם תשיבנו זה לברכה דיהא צריך לו לענות אחריו אמן, אם כן אין לו להפסיק באמצע, מה שאין כן לענין שאר אגונים אמרין כיון שלא הוקרה ברכה זו בגמרא אין לו לבטל מלענות אמן צבור זה. וקודמין הפרי מגדים יש לישב בקל עין בסימן ג"ט בבית יוסף שם ובסימן ס"א בטור. ומכל מקום יש לישב דברי הפרי מגדים, דהוא קאי אלא דהפגן אברקם, והפגן אברקם סבירא לה לממן סימן ס"ו סעיף קטן י"א דאפילו באמצע הפרק מתר לענות אמן כל שהאמן הוא מברכה זו גופא, אכל כבר השיג עליו הפרי מגדים וכל האחרונים שם וכמו שקתב שם האל"ף דבה דאם עונה אמן קדם שפסקים הברכה נתי כמו הפסק באמצע ברכה, אם כן פשוט דהוא הדין ה"כא, דאף דכופת ברוך שאמר קיל מפרשת קריאת שמע גם האמן שלו קיל וכו': * ברוך שאמר וכו' ודא הדין שכתב קיל ישתבח אם עמד באמצע הברכה אין לו לענות אמן על ברכה זו אחר סיים התנו וכו', והברכה מתחלת מתחלת ברכת ישתבח, כדמובא בסימן ג"ד סעיף א, ועין שם בבאר הלכה: * התנו. איתא ודמלתא נקט, ודא הדין אם שמע עוד מאיזה אנשים אחרים צריך לענות אמן על כל אחד ואחד: * עונה אחריו. עין בבית יוסף דמסיק

להחמיר *שלא לומר בעל פה בכל גווי, וכן משמע מדברי הגר"א בבאורו: א (א) קבעו לשנות וכו'. יש מקומות (א) שאין אומרים איזהו מקומן *בבית האבל, מפני שאסור בתלמוד תורה, ואין זה נכון, שכל שהוא סדר היום אין בו משום תלמוד תורה לאבל, כמו שפסק בסימן תקנ"ד סעיף ד: (ב) שהמדרש בגמרא. ובתירו בבריתא זו (ב) מפני שהוא תחלת תורת פהגנים, שהוא ראש לכל פ"רשת הקרבנות, קבעוה אצל הקרבנות, וכן תירו במשנת איזהו מקומן וקבעוה אחר התמיד, משום שבאמר ובכל מקום מקטר ומגיש לשמי, וכי בכל מקום מקטיריו ומגישיו, אלא אלו תלמידי חכמים שעוסקין בהלכות צבוחה בכל יום בכל מקום שהם, מעלה אני עליהם כאילו מקטירין ומגישין לשמי, ועוד, מפני שבפרק זה *אין בו מחלקות ודא משנה ברורה למשה מסיני. ואין קריאת פ"ק זה ובריתא זו עולה ללמוד משנה ותלמוד אלא למי שביבין, (ג) אכל למי שאינו מבין צריך ללמוד ולהבין שאם לא כן אינו נחשב ללמוד, ודוקא בתפלה אף שאינו מבין הקב"ה יודע פגנות, אכל אם אומר המשנה והפרייתא ואינו מבין אינו נקרא למד, (ד) ובפרט עמי הארצות צריך שיבינו הפרוש, פ"י שיצאו קנה י"ד ללמוד מקרא ומשנה וגמרא שצריך האדם ללמוד בכל יום. כתב של"ה, כשאומר איזהו מקומן או במה מדליקין או פטום הקטרת יצשה קול נגון דמשניות, עין שם: א (א) ברוך שאמר. שבח זה (א) תקנהו אנשי פקטת הגדולה על ידי שתקא דנפל מן שמיא ומצאווה כתוב בו, ויש בו פ"ז תבות, על כן אין לגרע ולא להוסיף בחידי: (ב) אכל אם (ב) לא סיים לא יצנה אמן. ופשוט דדוקא משעה שהתחיל ברוך אהרן ד' וכו', דמתחלה שכתב בעלמא הוא. וכל זה דוקא לענין אמן של ברוך שאמר או של ישתבח, אכל שאר אגונים, מסיק הפגן אברקם בסעיף קטן ג דמתר לענות אפילו באמצע ברכת ברוך שאמר או ישתבח, כיון שלא הוקרה ברכה זו בגמרא. אף אם הוא עומד אחר מבת ברוך אהרן ד' קדם פסוקי דזמרה וישתבח, אף אם הוא עומד אחר הלל או אחר שומר עמו וישראל לעד, אם סיים בשעה עם הש"ץ או אם אדם אחר עונה אמן, דהא תרבה פוסקים סבירא לה דקנה עונה אפילו אחר ברכת עצמו, ואף דאנן לא נהיגין הכי, כמו שקתב בסימן רט"ו, מכל מקום בכהאי גוונא ודאי יש לסמוך על זה. ואם סיים הוא ברכה אחת, איזה ברכה שתהיה, והש"ץ ברכה אחרת, מתר לענות אמן [מגן אברקם] ושערי תשובה, וכן משמע בבאר הגר"א ולא כיד אחריו: (ד) אחריו אמן. ולא תרי

שער היצוין (א) מגן אפרים: (ב) טור: (ג) מגן אפרים ושאר אחרונים: (ד) פ"י מגדים: (א) אחרונים: (ב) עין באר הלכה: (ג) מגן אפרים: ביצחק יקרא סימן מט ס"ה: שלא. וצ"ע אם קריאת פסוקי מותו סודר נחשב לקריאה בעל פה. סימן י"ז קבעו. עין בסימן א' בהערות שם לסעי' ה', לסיק י"ז ולסעי' ט', ס"א: בבית האבל. עין בהערות לס' א' ס"ק י"ז. ס"ק ב' אין. אע"פ שאין במשנה, אכל בגמרא יש מחלוקות בחלק מהדינים שבפרק זה. סימן נ"א ס"ק ג' לבר. אולי אין לבר בכרית 'המברך את עמי ישראל בשלום'.

ועדין לא הספיק ל"ב אין נכון להזכיר על מוסף באותה עתה ומשמע דאם היה מוזכרו לאחר תפלה שחרית קודם מוסף היה נכון: ומ"ש רבינו ואינו קשה שמוסף זמנו כ"ה היום. כלומר כיון שאין כאן אלא הזכרה בעלמא כי היכי דמוזכר תמיד על שחר ועדין לא הספיק על שחרית הכא נמי מוזכר על מוספין כיון דזה היה זמן הקרבתם הגיע דמוסף זמנו כל היום:

במ א ומה שקורין פרשת התמיד על פה וכן פסקו דומרה אע"ג דקיימא לן דבריה שבכתב וכו'. נפרק הנזקין (גיטין ט:). ונתמורה פרק י"ט בקרנות (ד:). אמרין הכי ופעמא משום דליכא מילי טובא דמדרשי מתוך הכתב כגון יפרנס וספרות וקרי ולא כפי ודכוותיהו ולי אמרם לאו על פה בלתי להו וכתב המוסקו

במ א ומה שקורין פרשת התמיד על פה כו'.

הסילוק שכתב ה"ר חיים הכת המדרי בשם ר"מ נפרק הניזוקין ומציא ראה מהא דליכא נפרק הקומץ דמפילין ומזוחות נכתבות שלא מן הכתב למגרב גריסן פירוש שהסופרים רגילין בהן ומציאו ב"י ועיין לעיל סימן ל"ב ולפי זה הא דכתב שיהא חיים ז"ל דבר שרגיל ושגור כפי כל וכו' אין לזנו לומר דוקא שיהא רגיל כפי כל דלפילו אינו שגור כפי כל מכל מקום לאורו שהוא רגיל בהן מותר לו לאומרו על פה כי היכי דשרין לקופרים שרגילין בפרשת תפילין ומזוחות אע"ג דלין שגורין כפי כל שאר העולם אלא לפי דהקושא של פרשת התמיד ופסקו דומרה הי קשה על כל אדם שאומרים אותם על פה כרץ לתוך דשגורה כפי כל: והדחילו ק שכתב הרא"ש בין להזיף אחרים וכן להזיף לעצמו ככתיבה המוספות פרק י"ט בקרנות וכן כתב הכלבו בשם הר"ף ומציאו ב"י והכי עיקר דלין רשאי להזיף אחרים בעל פה אף על פי שהוא רגיל ושגור כפי השליח כזור וכמו שכתב רבינו לכן נוהגים וכו' ונראה דאף ה"ר חיים מודה בה דלהזיף אחרים לא מהני הא דשגור כפי השליח כזור ולא הימה דעת ה"ר חיים אלא לומר דלפילו לעצמו לא שרי לקרות פרשת התמיד ופסקו דומרה בעל פה אם אינו שגור כפי ה"ר והכי נקטימין וגם הרא"ש מודה בה ואין הפירושים חולקים כלל דזה היה מדברי המוספות הם ולכן מזהירים המדקדקים שלא לומר על פה כלל אפילו לעצמם משום דלפעמים אינו שגור כפייהם בפרט לוקינס דהשכחה גוברת בהם ועיין ב"י כגון עוד כמה טעמים למה אומרים בעל פה: ובתבוא עוד המוספות ומציאו ב"י דלין אנו מקפידין אלא על מה שכתוב בחומש ולכן לא קשה מפסקו (הפליג קטו ו) לעושה אורים גדולים כי לעולם חסדו ומפסקו (הפליג קטו ו) השם נפשו בחיים ומפסקו (ימיה לא י) כי פדה ה' אם יעקב:

סימן כמ

פרטי דמיני דינים המבוארים בזה הדין

[א] טעם למה אומרים פרשת התמיד ופסקו דומרה על פה כיון דקיימא לן דברים שבכתב אי אחא רשאי לאמרו על פה:

א ומה שקורין פרשת התמיד על פה וכן פסקו

נפרק י"ט בקרנות (ד"ה דמיס) וא"ל היכי אמרין ומזמורים על פה וי"ל דלין להקפיד רק מה שכתוב בחומש אמנם קשה היכי קרינן וישע וק"ש וי"ל דלין להקפיד אלא דבר שמוציא אחרים ידי חובתן והמדרי כגון נפרק הנזקין (גיטין פ"ט טו) ולא"ל ויהי קרינן שרת היס ופרשת הקרנות צדיה הכנתם בעל פה והלא דברים שבכתב אי אמה רשאי לאומרם על פה ואומר ר"מ דהני מיגרס גריסן מדע דאמרין (מנחות ג:). תפילין ומזוחות נכתבין שלא מן הכתב דמיגרס גריסן והא דאמרין ציומא (סו:). ובעשור שחומש הפסוקים קורא על פה התם נמי טעמא כדפריש דלין גוללין ס"מ בלבוש (שם ט) והביא ס"מ אחר אי אפשר משום פגמו על ראשון: וד"ר יונה כתב נפרק קמא דברכות (ה. ד"ה לא הפסיד) אהא דתנן הקורא מכלאן ואילך לא הפסיד כהדר שקורא בתורה ויש לשאל מה צל להשמיענו וסירן ה"ר שלמה מן הכר דלחא לאשמעינן אע"פ שדברים שבכתב לא ניתנו לאומרם על פה ק"ש יכול לקרות על פה ואע"פ שאינו קורא אותה לשם מונה דכיון שיתנה לאמרה על פה לפניה יכול לאמרה אפילו שלא למונה כל הפעמים שירצה ומוה הטעם התקינו לומר פרשת הקרנות על פה בכל יום מפני שהיא חובה כדאמרין במדרש (פנחס ה:). אמר אברהם אבינו (בראשית טו ט) ממה אדע כי אירשנה כלומר בליה וזאת יפיימו להם הכתובות אמר ליה חכום הקרנות שנאמר (בראשית טו ט) קחה לי עגלה משולשם וכו' מינס חמון שצית המקדש קיים חמון שאין צית המקדש קיים מאי אמרו לפני פרשת הקרנות ומעלה אי עליהם כאלו צנו צית המקדש והקריבו עליו קרנן ומוה הטעם אומרים שרצה מקומות פרשת צרכה כהנים דכיון שחובה לומר בכל יום צרכה כהנים על פה בשעת נשיאת כפים יכול לאמרה אפילו שלא במקום חובה ומוה הטעם אמרו ובעשור שחומש הפסוקים קורא על פה דכיון שהוא מעין הקרנות ומצינו שמעוה לומר פרשת הקרנות על פה כדאמרין לעיל לא משום דקריאה אפילו כשאינו למונה כללי של דבר כל פסוק שיתן למונה או למונה לאמרו על פה יכול לאמרו כמה פעמים שירצה אפילו בשעה שאין צו מונה כלל ואין צוה משום דברים שבכתב לא ניתנו לאומרם על פה הואיל וניתנו לאומרם פעם אחת ע"כ. והב"ב (פי ט) כתב על פרשת התמיד וצרכה כהנים שנהגו לאומרם על פה אע"ג דדברים שבכתב אי אמה רשאי לאומרם על פה משום עמ לעשות להי' נהגו צו הישר שאי אפשר לכל אחד להביא לו ספר לקרות צו בכל נקר ונטימין י"ג כתב שמוזכר יעקב ה' ציון צרה אומר אותו בלשון רק פסוק ראשון לפי שדברים שבכתב אי אמה רשאי לאומרם על פה וטעם זה צ"ש שאלו אומרים בלשון וכן כמה פסוקים ושביל פסוקים שנים או שלש הואיל והן שגורין אין לאוש יס אומרים

דרכי משה

(ב) אפנה מנהגינו כמנהג אשכנז דן וכן כתב הטור לקמן סימן תכ"א:

פרישה

השנה לראש חודש ובראשי חדישים וכן מנהג ספרד ופוזיציא. ולא יפיק דהאין מזכיר קרבן המוספין קודם לתמיד השחר ועל מקומן הן מזכירין במוסף לא ולמד משערי הרגלים שאין נזכרין כי אם בתפלה מוסף בלבד עכ"ל. ורבינו טען על הטעם הראשון שמוסף זמנו כל היום (דכתיב ויקרא פ' ה) דבר יום צימו משמע כל היום ודיעתי קרבן המוספין וספלה מקטו חו"ל עד הקרבן ואינו טענה שאף על פי שזמנו כל היום מכל מקום למהלה לרץ להקדים

הגהות והערות

[ד] החור כתב שם וננהג אשכנז לאמרם וננהג ספרד שלא לאמרם. ובכתיב ד"ם סימן כתב הטור ליתא:

שלין ספור לומר על פה חלה בניגון הטעמים וירושלמי אן מפרש ג א וקבעו לשנות משנת איזהו מקומן וכו'. ומה שכתב דברים שכתב וכו' שזה דוקא כפי שמה יאמרו חקר מסע חלל ועוד שהיא תחלת תורת כהנים וכו'. נראה דמשום כפלה אין למוש כלל והר"ף כתב דוקא להוילא אחרים ידי מובתן ולקטע הראשון קשה אמאי לא קבעו מאמר מן התלמוד דעדיף אמרינן דברים שכתב חלל בני עמנו לא דמפרש בתוספות עכ"ל. ממדרש שאינו חלל כמו תלמוד וכדאמר רב ספרט שליט מן התלמוד לכן אמר ועוד שהיא תחלת תורת כהנים וכו' ולפי שקשה לפי זה היא גוסס טעמא מאי למה קבעו משנת איזהו מקומן דמיירי בקרנות ועל כן קבעו נמי ברייתא שהיא תחלת תורת כהנים וכו' לא נכתב לא ה"ל ולא ר"י חלל הוה ליה לקטע משנה דלא איירי בקרנות ויקבעו נמי מאמר מן התלמוד משם דשייך אל המשנה ליה מייך דמשנת איזהו מקומן שייך לקטעה אחר התמיד שהיא במקום הקרנת סמך של שחר דכן משום הוא העסק במשנה דמדבר בעצרת הקרנות כאלו מקטירין הקרנות עלמס וכדדרשינן וכל מקום מוקטר ועוגש לשמי וכי בכל מקום מוקטר ועוגש וכו' ונמשך מה דשייך לקטע מדרש רבי ישמעאל שהוא תחלת תורת כהנים ומכל מקום אי לא מדרש כהלמוד לא היה מתיישב הלל רב ספרט אמר שלש כולמוד:

דומרה (ה) אף על גב דקיימא לן דברים שבכתב

אי אתה רשאי לאומרם על פה (א) כתב דודי הרב רבי חיים ז"ל כל דבר שרגיל ושגור בפי כל (ב) אין בו משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה (ג) ואדוני אבי הרא"ש ז"ל היה אומר דלא אמרינן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה אלא להוציא אחרים ידי הובתן אבל כל אחד לעצמו שרי. לכן נוהגים באשכנז כשמגיע שליח צבור לפסוקים שבתפלה כגון מי כמוכה באלים ה' (שמות טו יא) וכו' ימלוך לעולם ועד (שם יח) שהוא שותף והקהל אומרים אותו כל אחד ואחד בפני עצמו:

בזה הדין

א) טעם למה נהגו לומר בכל יום הודו ליי קרא בשמו וכו' וכל אהם פסוקים: טעם לבזמורים שמוסיפים בשבת ר"י מלך: שאין לומר ר"י מלך כי אם שני פעמים בלבד: אם אומרים בחול זמור השמים מספרים: טעם למה אומרים בכל יום ר"י מלך בעמידה: א וקבעו לשנות משנת איזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל וכו' משום שהם דאמר רב ספרט לעולם ישלש אדם וכו'. ה"ל דרב ספרט ליתא פרק קמח דקידושין (ג) וכתבו: טעם המוספות (ד) ה"ל לא נראה והר"ף (פי מג) שעל כן חיקן כסדר רב עמרם (מ"א ס"ח) כמו שאנו נוהגים לומר בכל יום קודם פסוקי דמורה מקרא ומשנה ותלמוד ור"מ פירש שאנו סומכין אהא דאמרינן בטענה דרין (כה) צל גלוה במקרא ומשנה ותלמוד דתלמוד כלי גלול מכולם: וכתב הר"ף (מ"ח גיטות לב) שחיקט לשנות פרק איזהו מקומן לפי שאין צלל אורו פרק אן מחלוקת והיא משנה נצורה למשה מקיני עכ"ל:

סימן ג

פרטי דמיני דייניס המבורחים בזה הדין

[א] טעם למה קבעו משנת איזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל: לעולם ישלש אדם שנתויו במקרא ובמשנה ובתלמוד: כמה שחר הלמידי חכמים העוסקים בדיני עבודה:

א וקבעו לשנות משנת איזהו מקומן (ובחים פ"ה)

וברייתא דרבי ישמעאל של שלש עשרה מדות

אחר פרשת התמיד. משום הא דאמר רב ספרט

(ה) לעולם ישלש אדם שנתויו שליש במקרא שליש

ומי ידע כמה חיי ומשני לא נצרכה אלא ליומי (א) (ג) שצריך בכל יום לתלמוד

שאלו סומכין אהא דאמרינן בטענה דרין (כה) צל גלוה במקרא ומשנה ותלמוד דתלמוד כלי גלול מכולם: וכתב הר"ף (מ"ח גיטות לב) שחיקט לשנות פרק איזהו מקומן לפי שאין צלל אורו פרק אן מחלוקת והיא משנה נצורה למשה מקיני עכ"ל:

דרכי משה

מט (א) מצאתי בהגהות אלפס דמגילה (שליש הנכורים יד. אות א) שכתב דהא דאסור לאומרו על פה דוקא יחיד אבל ציבור ביחד שרי ולכן עזינים כולם מי כמון כו': (ב) וכתב באור זרוע הלכות תפילין (מ"ח תקמ"ה) אם אינו שגור בפי כל אפי"ג דשגור בפינו אסור לאומרו בעל פה: (ג) ועיין ביהודה דעה סימן רס"ג אי מותר לכתוב אלו הפרשיות בפני עצמן: ג (א) וביותר דעה הלכות תלמוד תורה (ס"ד רמ"ק קט"ו): נתבאר דין זה עיין שם:

פרישה

מט (ה) אף על גב דקיימא לן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה. עממא דקיימא לן זה משום דליכא מילי טובא דמדרשי מתוך הכתב כגון פסוקים וימרו וקרי ולא כתיב דהוסיפו ולי אמרינן לכו על פה ציר להו. ומהאי טעמא שמתני נמי שאמרו דברים שבעל פה אי אתה רשאי לומרם משום כד' שלל פתחבו מדיוקים ימירי הטעמים מתוך הכתב וטלוי גירסאות. שוב מלמדי שכתב ר"ן בפרק (הקורא את המגילה דף קמ"ג ע"א) (מגילה ה. ד"ה יומל) ז"ל וכן דברים שבעל פה הם פסוקים לדברים שכתב וכתבין אמרינן חלל בעל פה אי אפשר לעמוד עליהן חלל ממי תלמד שפרש לו הפסוק יפה ואלו היה נכתב היה אפשר שיקפחקו ט שגל היה מתן הלשון. ומיחו הו מילי לדידו חלל לדין שרי להכתב תורה שבעל פה מפני שהכתבה גורם ומליה וכמיני (הטלס קט קט) עם לעשות לה' הפסוק מורקט עכ"ל: (ג) ומ"א ז"ל היה אומר כו'. עיין כד' שהיה דברי המוספות באריות: דכן נוהגין באשכנז כשמגיע שליח צבור לפסוקים כו'. ז"ל ר' אברהם מפירא וקשה מה יעשה העם כשעניי בחיים וכו' ממוסר ק"ו שאומר אותו שליח לומר עכ"ל הנהו ר' אברהם מפירא. ונראה דלא קשה דשמי מי כמון וכו' ימלך שאמרים לפניו כשמסר רב ואתו כולם מי כמון כו' דמשמע דהיל שאומר הפסוק כמו

הגהות והערות

מט א) עיין מגן ביבורים על שריע כגון שכתב שלא נודע לו סקום הירושלמי ועיין ריטב"א זמא (ע. ד"ה לפי) ושיר חסד פאת השרה מערכת ד' כללים כלל ד: ג א) ומ" קשיא דבבבזים (נו ע"ב) מוקי להפסח אינו נאכל אלא עד חצות כו' אלעזר בן עזריה (לר' עקיבא הפסח נאכל כל הלילה) מ"מ מה ששני שם (בפרק איזהו מקומן) אין בו מחלוקת דלר"ע נמי להרוחץ (אדם מן העבירה אסור ונאכל עד חצות) ק"ו מלך "אלא" דאין לה החם. ומשום זה שפיר מיקרי אין בו מחלוקת. (פרי מגדים) ובריטב"א ע"ז (ש ע"ב) בשם מור (הרא"ה) י"אצ"ט שאין כולו הלכה וכו' מ"מ אחר שושנה כל הפרק כולו בלא מחלוקת כלל הוא דאין לשנות יותר משאר פרקים:

6